

Lovforslag nr. L 83. Fremsat den 6. maj 1998 af undervisningsministeren (Margrethe Vestager)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om folkeskolen

(Betaling for lejrskoler og skolerejser mv.)

§ 1

I lov om folkeskolen, jf. lovbekendtgørelse nr. 561 af 25. juni 1997, som ændret ved § 41 i lov nr. 980 af 17. december 1997, foretages følgende ændringer:

1. I § 16 indsættes som *stk. 7* og *8*:

»*Stk. 7.* Inden for skoleårets 200 dage, jf. § 15, stk. 1, kan dele af undervisningen organiseres og tilrettelægges som ekskursioner uden overnatning eller som lejrskoler med overnatning.

Stk. 8. Inden for skoleårets 200 dage, jf. § 15, stk. 1, kan folkeskolen give mulighed for skolerejser med overnatning som et alternativ til den almindelige undervisning.«

2. I § 40, *stk. 4*, indsættes som *2. pkt.*:

»Kommunalbestyrelsen kan til skolebestyrelsen delegerede beføjelsen til at kræve, at den enkelte elevs forældre sørger for elevens forplejning under ekskursioner, jf. § 50, stk. 8, 1. pkt., og at forældrene skal betale for elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser, jf. § 50, stk. 8, 2. pkt., samt til at træffe beslutning om dækning af øvrige udgifter til ekskursioner, lejrskoler og skolerejser, jf. § 50, stk. 9, 2. pkt.«

3. I § 50 indsættes som *stk. 6-10*:

»*Stk. 6.* Kommunen dækker alle udgifter, hvis afholdelse er en forudsætning for gennemførel-

sen af ekskursioner og lejrskoler efter § 16, stk. 7, jf. dog *stk. 8*.

Stk. 7. Kommunen afholder alle udgifter til lærernes deltagelse i skolerejser efter § 16, stk. 8.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen kan kræve, at den enkelte elevs forældre sørger for elevens forplejning under ekskursioner. Kommunalbestyrelsen kan kræve betaling af forældrene til dækning af udgifterne til elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser. Betalingen fastsættes under hensyn til et anslået normalt sparet hjemmeforbrug.

Stk. 9. Klassens elever og forældre kan, eventuelt i samarbejde med skolen, ved fælles indsamling eller på anden måde i fællesskab tilvejebringe midler til dækning af udgifter, der ikke dækkes af kommunen efter *stk. 6-8*. Kommunen kan dække øvrige udgifter.

Stk. 10. Den enkelte elevs ret til deltagelse i arrangementer efter § 16, stk. 7 og 8, kan ikke betinges af erlæggelse af et beløb eller en anden ydelse.«

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. august 1998.

Stk. 2. Ydelser, som forældre eller andre før lovens ikrafttræden gyldigt har erlagt eller givet tilsagn om at ville betale, kan anvendes som aftalt til ekskursioner, lejrskoler og skolerejser.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Baggrund for forslaget

Formålet med dette lovforslag er at præcisere forholdene vedrørende ekskursioner, lejrskoler og skolerejser og forældres betaling herfor.

Ifølge grundlovens § 76 har alle børn i den undervisningspligtige alder ret til fri undervisning i folkeskolen. Endvidere fremgår det af folkeskolelovens § 2, stk. 1, at »Folkeskolen er en kommunal opgave. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres vederlagsfri undervisning i folkeskolen.«

Retstilstanden er således i dag, at al undervisning i folkeskolen som udgangspunkt skal være gratis. Endvidere skal de nødvendige undervisningsmidler stilles vederlagsfrit til rådighed for eleverne, jf. lovens § 19, stk. 1.

Det udtales direkte i lovens § 49, at alle udgifter til folkeskolens undervisning påhviler kommunerne, for så vidt der ikke er udtrykkelig lovhjemmel for, at udgifterne helt eller delvis påhviler staten, amtskommunen eller andre.

Deltagerbetaling omhandles i lovens § 50, hvorefter kommunalbestyrelsen kan kræve betaling for deltagelse i den undervisning og de aktiviteter, der nævnes i lovens § 3, stk. 3, stk. 5, og stk. 6. Der kan således kræves betaling af forældre til elever, som deltager i undervisning i fritiden efter § 3, stk. 3, af voksne, som deltager i folkeskolens undervisning efter § 3, stk. 5, og af deltagere i kulturcenteraktiviteter efter § 3, stk. 6.

Herudover har der været rejst spørgsmål om, i hvilket omfang folkeskolen kan forestå arrangementer, hvor elever eller forældre betaler et nærmere aftalt beløb. Her tænkes alene på arrangementer, som er et alternativ til undervisningen, og som det er frivilligt for eleverne at deltage i.

Tidligere fremgik det direkte af folkeskoleloven, at undervisningen i en klasse midlertidigt kunne indstilles i et timetal svarende til højst 10 dage årligt på 1.-7. klassetrin, 20 skoledage på 8. klassetrin og 30 skoledage på 9. klassetrin med henblik på elevernes delta-

gelse i lejrskoleophold, skolerejser, udsendelse i praktik og lignende. I 10. klasse kunne skoledage anvendes til sådanne formål efter behov.

Denne bestemmelse udgik i forbindelse med vedtagelsen af folkeskoleloven, jf. lov nr. 509 af 30. juni 1993, hvilket skete som led i forøgelsen af den enkelte skoles kompetence til at kunne foretage en fleksibel organisering og tilrettelæggelse af undervisningen. Folkeskoleloven giver i dag mulighed for som hidtil at kunne anvende dele af undervisningstiden til lejrskoler og skolerejser mv. I hvilket omfang man ønsker at gøre brug af disse muligheder, afgøres af den enkelte skole inden for de mål og rammer, som kommunalbestyrelsen har fastsat for kommunens skolevæsen, og inden for de principper, som skolebestyrelsen på den enkelte skole har vedtaget.

Folkeskoleloven angiver ikke direkte, hvad der skal forstås ved undervisning. For så vidt angår størstedelen af de aktiviteter og de dermed forbundne udgifter, som er omfattet folkeskolens kerneydelser, er der ikke tvivl om, at aktiviteterne må betegnes som undervisning eller være så tæt knyttet hertil, at der må være tale om undervisningsrelaterede udgifter, eller udgifter, der er en forudsætning for undervisningen, og at de skal være vederlagsfri for forældrene. Det gælder fx udgifter til skolens bygninger, opvarmning, materialer, der ved skolens foranstaltning anvendes i undervisningen mv.

På den anden side er der fornødenheder, der også i en vis forstand er undervisningsrelaterede, eller som i øvrigt er en forudsætning for, at eleven kan deltage i undervisningen, men hvor der er en årelang praksis for, at forældrene selv sørger for det fornødne. Det gælder fx den daglige forplejning i undervisningstiden, jf. folkeskolelovens § 40, stk. 2, nr. 7, skriveredskaber, gymnastiktøj mv. og befordring til og fra skole, i det omfang kommunalbestyrelsen ikke er forpligtet til at sørge for befordring iht. reglerne herom.

Herudover er der en årelang praksis for, at skolerne i undervisningstiden kan tilrettelægge udflugter og rejser i ind- og udland, der i større eller mindre omfang er et led i eller har tilknytning til undervisningen.

F. t. l. vedr. folkeskolen

Skolernes rejseaktiviteter har imidlertid givet anledning til tvivl om, hvorvidt rejsen skulle være vederlagsfri for forældrene. For dette synspunkt taler, at rejsen er et led i undervisningen. Imod synspunktet taler, at rejsen er et frivilligt alternativ til den ordinære undervisning og derfor ikke nødvendigvis skal være vederlagsfri for forældrene.

Spørgsmålet har tidligere været behandlet i dels en udtalelse afgivet af Folketingets Ombudsmand i 1980 (Folketingets Ombudsmands beretning for 1980, side 345), dels en dom afsagt af Højesteret i 1983 (Ugeskrift for Retsvæsen 1983, side 871). Udtalelsen og dommen drejede sig begge om et tilfælde, hvor en kommune havde opkrævet 2 kr. pr. elev til dækning af udgiften til entré m. v. i forbindelse med en udflugt for 2 klasser til Zoologisk Have i København. Folketingets Ombudsmand fandt det utilfredsstillende, at der ikke i folkeskoleloven var taget klarere stilling til spørgsmålet om forældrebetaling. Han fandt dog ikke at have tilstrækkeligt grundlag for at kritisere Undervisningsministeriets opfattelse, hvorefter det var overladt til de lokale skolemyndigheder at afgøre, hvorledes lejrskoleophold og skolerejser skal finansieres. Højesterets dom gav kommunen medhold i, at beløbet kunne opkræves.

Senest har Folketingets Ombudsmand i anledning af en henvendelse vedrørende deltagerbetaling til lejrskoler og skolerejser mv. i en redegørelse af 20. november 1997 blandt andet udtalt, at der har kunnet rejses berettiget tvivl om, hvorvidt forældrebetaling har haft den fornødne hjemmel i alle de i denne sag beskrevne tilfælde fra praksis. Ombudsmanden finder, at en skole efter gældende ret som udgangspunkt er berettiget til at modtage bidrag, der betales på frivillig basis af forældre eller andre - også bidrag til dækning af lejrskoleophold, sprogrejser mv. - samt at der ikke kræves lovhjemmel til at opkræve mindre beløb til dækning af udgifter relateret direkte til den enkelte elevs deltagelse i lejrskoler mv. Der må dog foretages en nærmere vurdering af, om modtagelsen, henholdsvis opkrævningen, er betænkelig i det enkelte tilfælde, for de frivillige bidrags vedkommende navnlig af, om de under hensyn til størrelse, betalingstidspunkt, betalingsmåde og vilkår for modtagelse vil kunne fremtræde som betaling for ikke sagligt begrundede særtydelser.

På baggrund af Ombudsmandens redegørelse har Undervisningsministeriet i et brev af 19. januar 1998 til kommunalbestyrelser og amtsråd vedrørende praksis efter den gældende lovgivning blandt andet anbefalet, at det klart kommer til at fremgå, hvornår der er 265 Fremsatte lovforslag (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag)

tale om ekskursioner, lejrskoler og lign., som er en del af undervisningen, og hvornår der er tale om skolerejser mv., som er et alternativ til undervisningen, og hvor elevernes deltagelse er frivillig.

For så vidt angår skolerejser mv. har ministeriet endvidere anbefalet, at det klart skal fremgå, at såfremt en elevs deltagelse i en skolerejse mv. forudsætter betaling fra forældrene, skal forældrenes betaling hvile på et frivilligt grundlag, og frivilligheden skal være både åbenbar og reel, således at ingen forældre skal føle sig forpligtet til at lade deres børn deltage i skolerejser mv., der indebærer forældrebetaling. Ministeriet har også gjort opmærksom på betydningen af, at de elever, der ikke deltager i en skolerejse mv., som det er frivilligt for eleverne at deltage i, får et passende undervisningstilbud i mellemtiden, og af, at undervisningstiden før og efter en frivillig skolerejse mv. ikke anvendes til forberedelse og efterbehandling af rejsen, hvilket vil være til ulempe for de elever, der ikke deltager.

Undervisningsministeriet har endelig anbefalet, at skolerne begrænser deres rejseaktiviteter til et omfang, som er rimeligt og fornuftigt, så tilbudet bliver socialt forsvarligt, og at skolerne giver mulighed for, at elever ikke udelukkes fra deltagelse udelukkende af økonomiske grunde.

Ombudsmanden har imidlertid i sin redegørelse henstillet, at ministeriet tager initiativ til en ændring af folkeskoleloven med henblik på at få præciseret, om og i hvilket omfang forældrene kan afkræves betaling for de omhandlede udgifter.

2. Lovforslagets formål og opbygning

Organisering og finansiering

Forslaget behandler - opdelt på to typer aktiviteter - i § 1, nr. 1, spørgsmålet om skolernes adgang til fortsat at kunne arrangere sådanne aktiviteter; det vil sige dels organisere og tilrettelægge dele af undervisningen som ekskursioner og lejrskoler, dels give eleverne mulighed for skolerejser som et alternativ til undervisningen.

§ 1, nr. 2, vedrører muligheden for at delegere kompetencen til at træffe beslutninger om finansieringen af ekskursioner, lejrskoler og skolerejser.

Herefter behandles - med samme opdeling - i § 1, nr. 3, spørgsmålet om finansieringen af disse aktiviteter.

Organisering

Behovet for en mere klar lovregel søges imødekommet med dette lovforslag. Lovforslagets opbygning

tager udgangspunkt i den erfaring, at rejser i skoletiden i praksis falder i to grupper, dels ekskursioner og lejrskoler dels skolerejser, som normalt adskiller sig fra hinanden for så vidt angår initiativet til rejsen, rejsens formål, grad af sammenhæng med den øvrige undervisning, spørgsmålet om mødepligt for den enkelte elev og rejsens finansiering. Det er derimod ikke muligt at afgrænse de to grupper ud fra et geografisk kriterium; begge typer af arrangementer kan for eksempel foregå enten i Danmark eller i udlandet. I dette forslag betegnes arrangementer, hvor der er mødepligt for eleverne, som ekskursioner og lejrskoler, medens rejser, som er frivillige for eleverne, betegnes som skolerejser.

Ekskursioner

Inden for de af skolebestyrelsen fastsatte principper og efter forslag fra klassens lærere, elever og forældre vil det normalt være skolens leder, der træffer beslutning om afholdelse af ekskursioner. Ekskursioner kan strække sig fra en enkelt lektion til hele dagen, men omfatter ikke overnatning. Ekskursioner vil efter deres formål og indhold være inden for folkeskolelovens rammer, og de kan være integreret i den samlede løbende undervisning. Da en ekskursion normalt er en del af den daglige undervisning, vil forberedelsen og opfølgningen foregå i undervisningstiden, og der vil være mødepligt for eleverne.

Lejrskoler

Normalt vil det være kommunalbestyrelsen, skolens leder og skolebestyrelsen, der træffer beslutning om, hvorvidt, i hvilket omfang og på hvilket tidspunkt undervisningen kan tilrettelægges og organiseres som lejrskoler. Lejrskoler vil efter deres formål og indhold være et sædvanligt led i undervisningen af den pågældende klasse eller lignende, og de er integrerede i den samlede, løbende undervisning. Lejrskoler vil omfatte mindst en overnatning. Da en lejrskole er en del af den daglige undervisning, vil forberedelsen og opfølgningen foregå i undervisningstiden, og der vil være mødepligt for eleverne.

Skolerejser

Normalt vil det her være klassens lærere, elever og forældre, der stiller forslag om afholdelse af en skolerejse og ansøger om kommunal medfinansiering inden for de givne rammer. Det er kommunalbestyrelsen eller skolens leder, der godkender forslag om gennemførelse af en skolerejse. Skolerejser er et skoleba-

seret supplement til den almindelige undervisning. Det indebærer, at formålet med skolerejsen skal være inden for folkeskolelovens rammer uden at være en integreret del af den klasse- eller holdbaserede undervisning. Der tænkes her på rejser i ind- og udland, hvor elevernes deltagelse ikke er en nødvendig forudsætning for at kunne følge klassens eller holdets løbende undervisning. Alle elever, som rejsen retter sig imod, har ret til at deltage i arrangementet. Dette gælder, uanset om eleven eller dennes forældre har medvirket til at dække de udgifter, der ikke dækkes af kommunale midler.

Sådanne rejser, som det er frivilligt for eleverne at deltage i, betegnes som skolerejser, og de forudsættes at omfatte mindst en overnatning.

Ministeriet vil i en kommende vejledning give nærmere eksempler på rejser, der efter ministeriets opfattelse må betragtes som en integreret del af undervisningen (lejrskoler), og rejser, der i øvrigt må betragtes som værdifulde set i relation til folkeskolens samlede formål med elevernes skolegang (skolerejser).

Anden rejseaktivitet

Hvis lærere, elever og eventuelt forældre ønsker at tage på en fælles rejse, som hverken har et undervisningsmæssigt formål eller har tilknytning til skolens virksomhed, skal rejsen foregå uden for undervisningstiden og på helt privat basis. Sådanne rejser er skolen uvedkommende.

Finansiering

I medfør af lovens § 40, stk. 2, nr. 1, træffer kommunalbestyrelsen beslutning om bevillinger til skolevæsenet og økonomiske rammer for den enkelte skole. Kommunalbestyrelsen kan herunder beslutte, i hvilket omfang og inden for hvilke økonomiske begrænsninger der kan afholdes udgifter til ekskursioner, lejrskoler og skolerejser. Kommunalbestyrelsen beslutter, i hvilket omfang disse udgifter skal afholdes af den enkelte skoles budget.

Ved beslutningen om at ville gennemføre skolerejser, der er betinget af ikke kommunale midler, må der tages højde for de således fastsatte økonomiske rammer. Der må ved afgørelserne på den enkelte skole vedrørende gennemførelse af skolerejser derfor tages hensyn til, om finansieringen er sikret. Dette medfører, at den endelige gennemførelse af en rejse, uanset om den har været planlagt i længere tid, vil kunne komme til at afhænge af, om der er penge til formålet på den relevante del af budgettet, når beslutningen endeligt træffes.

Som det fremgår af bestemmelserne, vil der - bortset fra ekskursioner - kunne opkræves en vis individuel betaling, som modsvarer et sparet privatforbrug til forplejning, ligesom der vil blive mulighed for at supplere kommunens betaling til aktiviteterne med frivilligt indsamlede midler eller lignende. En indsamling kan for eksempel have form af bidrag over længere tid til en »klassekasse«. Det bør efter Undervisningsministeriets opfattelse tilstræbes, at modtagelse af bidrag fra indsamlinger og fælles arrangementer mv. organiseres på en sådan måde, at ingen elever eller forældre føler sig mindre værdige. Midlerne kan efter aftale benyttes til at afholde visse fælles udgifter for klassen.

3. Administrative og økonomiske konsekvenser for det offentlige

Forslaget har ingen administrative konsekvenser for det offentlige. Der er optaget forhandlinger med de kommunale parter om forslaget's økonomiske konsekvenser. Undervisningsministeriet skønner, at forslaget ikke har økonomiske konsekvenser.

4. Administrative og økonomiske konsekvenser for erhvervslivet

Forslaget har hverken administrative eller økonomiske konsekvenser for erhvervslivet.

5. Miljømæssige konsekvenser

Forslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

6. Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1.

Ekskursioner og lejrskoler

Med forslaget til § 16, stk. 7, bliver det blive præciseret, at dele af undervisningen som hidtil kan organiseres og tilrettelægges som ekskursioner og lejrskoler i såvel ind- som udland. Dette er arrangementer, hvor der er mødepligt.

Såvel ekskursioner som lejrskoler er i overensstemmelse med reglen om mødepligt en integreret del af undervisningen. Arrangementets undervisningsforløb kan af samme grund forberedes og efterbehandles i undervisningstiden. Ekskursioner omfatter ikke overnatning og berører således kun en enkelt dag, hvori mod lejrskoler berører mere end en dag, idet de om-

fatter overnatning. Som eksempel på de aktiviteter, der hører hjemme i denne kategori, kan nævnes sprog- eller udvekslingsrejser arrangeret for hele klasser eller hold, i hvis undervisning arrangementet indgår som et integreret led.

Kommunalbestyrelsen fastsætter iht. lovens § 40, stk. 1, nærmere mål og rammer, herunder også økonomiske rammer, for skolernes virksomhed. Det indebærer, at kommunalbestyrelsen bør træffe beslutning om, i hvilket omfang den enkelte skole kan organisere og tilrettelægge dele af undervisningen som ekskursioner og lejrskoler. Skolebestyrelsen fastsætter iht. lovens § 44, stk. 2, nr. 5, inden for de givne rammer principper for disse aktiviteter.

Ekskursioner og lejrskoler er som nævnt en integreret del af undervisningen med normal mødepligt for eleverne. I særlige tilfælde vil en skoleleder dog kunne imødekomme en ansøgning om, at en elev ikke deltager. I et sådant tilfælde tilrettelægger skolen anden undervisning i perioden.

Skolerejser

Med forslaget til § 16, stk. 8, vil der blive skabt udtrykkelig hjemmel til, at folkeskolen som et alternativ til den almindelige undervisning kan give eleverne mulighed for skolerejser.

Skolerejser er et skolebaseret alternativ til den almindelige undervisning. Det indebærer, at formålet med rejsen skal ligge inden for folkeskolens rammer uden at være en integreret del af den almindelige klasse- eller holdbaserede undervisning. Der tænkes her på rejser i ind- og udland, hvor elevernes deltagelse ikke er en nødvendig forudsætning for at kunne følge den løbende undervisning. Som eksempel kan nævnes en rejse for skolens kor til en sangkonkurrence i udlandet eller en kulturrejse til en storby for en klasse eller et hold. Deltagelse i en skolerejse er frivillig for eleverne. For de elever, der ikke deltager i rejsen, tilrettelægger skolen alternativ undervisning.

Hvis elever på 8.-10. klassetrin ønsker et praktikophold i henhold til lovens § 9, stk. 4, uden for lokalområdet, vil dette tillige være omfattet af bestemmelsen. Det gælder fx, hvis en elev ikke ønsker at modtage skolens tilbud om praktik i lokalområdet, men i stedet ønsker at komme i praktik fjernt fra hjemmet, hvor der kan blive tale om såvel lange transportafstande som ophold og forplejning.

Kommunalbestyrelsen fastsætter iht. lovens § 40, stk. 1, nærmere mål og rammer for skolernes virksomhed. Det indebærer, at kommunalbestyrelsen bør træffe beslutning om, på hvilke betingelser den enkelte

skole vil kunne give eleverne mulighed for skolerejser som alternativ til den almindelige undervisning. Kommunalbestyrelsen vil således kunne træffe beslutning om rejsernes antal og varighed samt udgiftsniveaet for de pågældende rejser. Skolebestyrelsen fastsætter iht. lovens § 44, stk. 2, nr. 5, endvidere principper herfor inden for de af kommunalbestyrelsen fastsatte rammer.

Med hensyn til spørgsmålet om betaling for ekskursioner og lejrskoler samt for skolerejser henvises til forslaget til § 50 og bemærkningerne hertil.

Til nr. 2.

Ifølge forslaget til nr. 3 kan kommunalbestyrelsen træffe beslutning om, hvorvidt forældrene skal sørge for elevernes forplejning under ekskursioner, og afholde udgifterne til elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser mv. Kommunalbestyrelsen kan ligeledes efter nr. 2 træffe beslutning om, hvorvidt den vil lade den enkelte skolebestyrelse træffe beslutning herom. Endvidere vil kommunalbestyrelsen kunne træffe beslutning om den offentlige betaling til arrangementerne. Også denne kompetence kan ifølge nr. 2 delegeres til skolebestyrelsen.

Ifølge § 41a i lov om kommunernes styrelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 59 af 29. januar 1998, skal beslutning om fastsættelse af betaling fra borgere for ydelser fra kommunale forsyningsvirksomheder og for benyttelse af sociale institutioner og ordninger m.v. samt skolefritidsordninger træffes af kommunalbestyrelsen. Der kunne opstå tvivl om, hvorvidt dette delegationsforbud omfatter de beslutninger, som vil blive taget vedrørende betaling for ekskursioner og lejrskoler samt skolerejser, der indføres ved lovændringen. For at undgå, at der opstår tvivl herom, er der i forslaget udtrykkeligt i et nyt 2. pkt. i lovens § 40, stk. 4, anført, at denne kompetence kan delegeres. Der er ikke herved søgt foretaget en afgrænsning af, om anden kompetence inden for skoleområdet end den her omhandlede og den kompetence til fastsættelse af betaling for skolefritidsordninger, der udtrykkeligt nævnes i kommunestyrelsesloven, er omfattet af delegationsforbudet.

Til nr. 3.

Udgifter i forbindelse med ekskursioner og lejrskoler

Forslaget præciserer, at alle udgifter i forbindelse med ekskursioner og lejrskoler, hvis afholdelse er en nødvendig forudsætning for aktiviteten, dvs. udgifter til ophold, transport, entreudgifter o.lign., fuldt ud skal afholdes af kommunen.

Dette følger allerede af lovens § 2, hvorefter kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at alle børn i kommunen sikres vederlagsfri undervisning i folkeskolen. Forslaget indebærer på den anden side, at kommunalbestyrelsen får en direkte hjemmel til at kunne træffe bestemmelse om, at forældre skal betale for deres børns forplejning på lejrskoler og skolerejser. Betalingen vil få karakter af en - evt. forudbetalt - refusion af de kommunalt afholdte udgifter hertil. Forældrenes udgift hertil må dog ikke være højere, end hvad en familie normalt har for et barn i den pågældende periode. Det oplyses fx i Forbrugerstyrelsens Familiebudget i Råd & Resultater nr. 8 1997, at et »rimeligt forbrug« til mad og drikke for far, mor og barn pr. måned udgør 4.683 kr. På denne baggrund vil den normale daglige besparelse pr. barn formentlig kunne skønnes til 30 - 50 kr. pr. døgn.

Forslaget om, at forældrene kan pålægges at afholde udgifterne til deres børns forplejning, anses ikke at være i modstrid med reglen i grundlovens § 76 om, at alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen.

Det har altid været forudsat, at forældre afholder udgifterne til børnenes daglige madpakke, gymnastik-tøj og skriveredskaber mv. Udgifter til den almindelige daglige forplejning er ikke i strid med kravet om udgiftsfri undervisning. Det samme gælder den foreslåede regel, der pålægger forældre at afholde udgifterne til forplejning på lejrskoler og skolerejser - navnlig når udgifterne står i rimeligt forhold til de udgifter, familien under alle omstændigheder ville have til barnets forplejning.

Deltagelse i arrangementet vil imidlertid ikke kunne gøres betinget af, at forældrene bidrager til udgifterne hertil.

Ud over betaling for forplejningen vil der ikke påhvile forældrene nogen pligt til at bidrage økonomisk i forbindelse med en ekskursion eller en lejrskole. Der vil imidlertid intet være til hinder for, at forældrene eller eleverne efter eget ønske yder en fælles indsats for at fremskaffe midler som bidrag til dækning af udgifter, som kommunen ikke er forpligtet til at afholde. Her tænkes fx på tilfælde, hvor man samler ind eller afholder aktiviteter, hvorved man tjener penge, der kan give eleverne mulighed for nogle yderligere oplevelser på turen i den periode, der må betegnes som elevernes fritid, som fx en biograf- eller teatertur, der ligger uden for turens undervisningsmæssige formål.

Endvidere vil der intet være til hinder for, at også andre vil kunne bidrage til dækning af sådanne udgifter.

Udgifter i forbindelse med skolerejser.

Efter forslaget til § 16, stk. 8, vil folkeskolen som et alternativ til den almindelige undervisning kunne give eleverne mulighed for deltagelse i en skolerejse. Kommunen afholder ifølge forslaget til § 50, stk. 7, som minimum alle udgifter, der vedrører lærernes deltagelse. Der er intet til hinder for, at kommunen betaler en større andel af udgifterne eller hele udgiften til skolerejsen. Afhængigt af de kommunale midlers andel af den samlede udgift til skolerejsen vil det ligge som en forudsætning for rejsens gennemførelse - eventuelt for dens gennemførelse på det ønskede niveau - at den resterende del af udgifterne dækkes på anden måde.

Ud over muligheden for at oprette klassekasser, vil forældre og elever, evt. i samarbejde med skolen, kunne foretage fælles indsamlinger eller gennemføre forskellige aktiviteter så som teaterforestillinger, café, mv., for på denne måde at tjene penge til turen.

I forbindelse med indgåelse af aftale om tilvejebringelse af midler til rejsen bør det samtidig aftales, hvorledes der skal forholdes med de indsamlede midler, såfremt rejsen ikke bliver gennemført, eller såfremt enkelte af de tilmeldte elever ikke deltager.

Til § 2

Da en del af skolerne allerede har indgået aftaler med forældrene om betaling for rejser mv., som er planlagt afholdt efter lovens ikrafttræden, foreslås det, at allerede planlagte aktiviteter kan gennemføres som aftalt. Bestemmelsen angår alene tilfælde, hvor der foreligger en gyldig aftale med forældrene. Selv om der er indgået en gyldig aftale om betaling, vil en elevs deltagelse i en rejse, hvor der er mødepligt, efter Undervisningsministeriets opfattelse ikke kunne gøres betinget af, at forældrene bidrager til udgifterne hertil.

Bilag

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

§ 1

1. I § 16 indsættes som stk. 7 og 8:

»Stk. 7. Inden for skoleårets 200 dage, jf. § 15, stk. 1, kan dele af undervisningen organiseres og tilrettelægges som ekskursioner uden overnatning eller som lejrskoler med overnatning.

Stk. 8. Inden for skoleårets 200 dage, jf. § 15, stk. 1, kan folkeskolen give mulighed for skolerejser med overnatning som et alternativ til den almindelige undervisning.«.

§ 16. Den ugentlige undervisningstid for eleverne er mindst:

- 1) 20 timer i børnehaveklasse og på 1. og 2. klassetrin.
- 2) 22 timer på 3. klassetrin.
- 3) 24 timer på 4. og 5. klassetrin
- 4) 26 timer på 6. og 7. klassetrin.
- 5) 28 timer på 8.-10. klassetrin.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan fastsætte nærmere regler om fravigelse af bestemmelsen i stk. 1.

Stk. 3. Det ugentlige timetal for den obligatoriske undervisning på 8. og 9. klassetrin, jf. § 5, stk. 2, må ikke overstige 25 timer.

Stk. 4. Den daglige undervisningstid for eleverne må ikke overstige:

- 1) 5 timer i børnehaveklasse og på 1. og 2. klassetrin.
- 2) 6 timer på 3.-5. klassetrin
- 3) 7 timer på 6. og 7. klassetrin og
- 4) 8 timer på 8.-10. klassetrin.

Stk. 5. Ved fastsættelsen af undervisningstiden efter stk. 1-4 regnes 45 minutters undervisning lig med 1 time.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-5 omfatter ikke undervisningen i fritiden efter § 3, stk. 3, eller supplerende undervisning efter § 5, stk. 6 og 7.

2. I § 40, stk. 4, indsættes som 2. pkt.:

»Kommunalbestyrelsen kan til skolebestyrelsen delegerede beføjelsen til at kræve, at den enkelte elevs forældre sørger for elevens forplejning under ekskursioner, jf. § 50, stk. 8, 1. pkt., og at forældrene skal betale for elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser, jf. § 50, stk. 8, 2. pkt., samt til at træffe beslutning om dækning af øvrige udgifter til ekskursioner, lejrskoler og skolerejser, jf. § 50, stk. 9, 2. pkt.«.

§ 40. Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for kommunens skolevæsen og påser, at alle undervisningspligtige børn i kommunen indskrives i folkeskolen eller får en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Kommunalbestyrelsen fastlægger mål og rammer for skolernes virksomhed. Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med skolernes virksomhed.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om følgende:

- 1) Bevillinger til skolevæsenet og økonomiske rammer for de enkelte skoler.
- 2) Ansættelse og afskedigelse af ledere og lærere. Beslutningerne om ansættelse af ledere og lærere træffes efter udtalelse fra vedkommende skolebestyrelse, jf. § 44, stk. 7.
- 3) Skolestrukturen, herunder antallet af skoler og hver enkelt skoles omfang med hensyn til klassetrin, specialundervisning og specialpædagogisk bistand efter § 3, stk. 2, og § 4, stk. 2, undervisning i fritiden efter § 3, stk. 3, og skolefritidsordning efter § 3, stk.

4. Beslutningerne træffes efter indhentet udtalelse fra skolebestyrelserne ved de berørte skoler.

4) Kommunens inddeling i skoledistrikter. Beslutninger om distriktsændringer som følge af strukturændringer træffes efter indhentet udtalelse fra skolebestyrelserne ved de berørte skoler.

5) Rammer for klassedannelsen, elevernes timetal og specialundervisningen m.v.

6) Generelle retningslinjer for skolernes virksomhed efter § 3, stk. 5 og 6.

7) Andre spørgsmål, der ikke er henlagt til de enkelte skoler, herunder specialpædagogisk bistand efter § 4, stk. 1, henvisning til undervisning på andre skoler, retningslinjer om indskrivning og optagelse, hel eller delvis fri forplejning samt skolebiblioteksordningen i kommunen.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen godkender skolernes læseplaner efter forslag fra de enkelte skolebestyrelser.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan helt eller delvis delegere sine beføjelser efter denne lov til skolebestyrelserne

bortset fra de beføjelser, der følger af bevilings- og arbejdsgiverkompetencen.

3. § 50 indsættes som stk. 6-10:

»*Stk. 6.* Kommunen dækker alle udgifter, hvis afholdelse er en forudsætning for gennemførelsen af ekskursioner og lejrskoler efter § 16, stk. 7, jf. dog stk. 8.

Stk. 7. Kommunen afholder alle udgifter til lærernes deltagelse i skolerejser efter § 16, stk. 8.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen kan kræve, at den enkelte elevs forældre sørger for elevens forplejning under ekskursioner. Kommunalbestyrelsen kan kræve betaling af forældrene til dækning af udgifterne til elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser. Betalingen fastsættes under hensyn til et anslået normalt sparet hjemmeforbrug.

Stk. 9. Klassens elever og forældre kan, eventuelt i samarbejde med skolen, ved fælles indsamling eller på anden måde i fællesskab tilvejebringe midler til dækning af udgifter, der ikke dækkes af kommunen efter stk. 6-8. Kommunen kan dække øvrige udgifter.

Stk. 10. Den enkelte elevs ret til deltagelse i arrangementer efter § 16, stk. 7 og 8, vil ikke kunne betinges af erlæggelse af et beløb eller en anden ydelse.«

§ 50. Kommunalbestyrelsen kan kræve betaling af:

1) Forældre til elever, som deltager i undervisning i fritiden efter § 3, stk. 3.

2) Voksne, som deltager i folkeskolens undervisning efter § 3, stk. 5.

3) Deltagere i kulturcenteraktiviteter efter § 3, stk. 6

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen opkræver betaling af forældre til børn, der er optaget i en skolefritidsordning, jf. § 3, stk. 4. Socialministeriets regler om betaling for ophold i dagtilbud for børn og unge finder anvendelse ved ydelse af søskendemoderation til familier med mere end et barn i skolefritidsordninger, daginstitutioner m.v., og i tilfælde af, at en kommune beslutter at yde hel eller delvis friplads under hensyn til forældrenes økonomiske forhold, eller hvor sociale eller pædagogiske forhold gør sig gældende.

Stk. 3. Betaling efter stk. 1 og stk. 2 kan indrives efter reglerne om inddrivelse af personlige skatter.

Stk. 4. Har en person, der modtager kontanthjælp i henhold til lov om social bistand, undladt at betale for skolefritidsordning, jf. § 3, stk. 4, kan kommunalbestyrelsen tilbageholde den fremtidige månedlige betaling i den fremtidige kontanthjælp.

Stk. 5. Restancer vedrørende betaling for skolefritidsordning kan inddrives ved modregning i børnefamilieydelsen efter regler fastsat i lov om en børnefamilieydelse.

Skriftlig fremsættelse (6. maj 1998)

Undervisningsministeren (Margrethe Vestager):

Jeg tillader mig herved for Det høje Ting at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Betaling for lejrskoler og skolerejser m.v.).

(Lovforslag nr. L 83).

Hensigten med lovforslaget er at præcisere forholdene vedrørende ekskursioner, lejrskoler og skolerejser i folkeskolen og forældrenes betaling herfor.

Forslaget indeholder en opdeling af folkeskolens rejseaktivitet i to grupper – dels ekskursioner og lejrskoler, hvor der er mødepligt for eleverne, dels skolerejser, der er frivillige for eleverne.

Med hensyn til betalingen for de nævnte aktiviteter indebærer forslaget

- at kommunerne skal afholde alle udgifter, der er en nødvendig forudsætning for gennemførelsen af ekskursioner og lejrskoler
- at kommunerne som minimum skal afholde

alle udgifter, der er forbundet med lærernes deltagelse i skolerejser

- at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at forældrene selv skal sørge for elevernes forplejning på lejrskoler og skolerejser svarende til et normalt sparet hjemmeforbrug
- at forældre og elever gennem fælles indsamling eller på anden måde i fællesskab kan tilvejebringe midler til dækning af de udgifter, som ikke dækkes af kommunen
- at ingen elever kan udelukkes fra deltagelse i ekskursioner, lejrskoler og skolerejser grundet manglende erlægelse af penge eller andre ydelser.

Forslaget bygger på en aftale mellem de parter, der står bag folkeskoleloven af 1993.

Forslaget er endvidere en opfølgning på en redegørelse fra Folketingets Ombudsmand.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget med bemærkninger, tillader jeg mig at anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling i Det høje Ting.